

ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE - SKŁODOWSKA
LUBLIN—POLONIA

VOL. XX, 20

SECTIO C

1965

Z Katedry Antropologii Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UMCS
Kierownik: doc. dr Krystyna Modrzewska

Leokadia ANASIEWICZ

Z badań nad strukturą antropologiczną studentów lubelskich

Исследования антропологической структуры люблинских студентов

Anthropological Analysis of the Students in Lublin

WSTĘP

Badania nad strukturą antropologiczną młodzieży lubelskiego ośrodka akademickiego ograniczyłam do studentów wszystkich lat studiów Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UMCS w Lublinie. Korzystając z wyników analogicznych badań z lat ostatnich, uzyskanych w różnych ośrodkach uniwersyteckich, zamierzałam je porównać i podać szczegółowej analizie. Analizą tą z jednej strony usiłowałam rzucić pewne światło na kształtowanie się procesów etnogenetycznych, z drugiej zaś miała zwrócić uwagę na momenty selekcyjne. Nie ulega bowiem wątpliwości, iż badając ściśle określoną grupę populacyjną, w tym wypadku grupę młodzieży studiującej na jednym wydziale, musimy liczyć się z występowaniem mniej lub więcej uchwytnych czynników selekcyjnych.

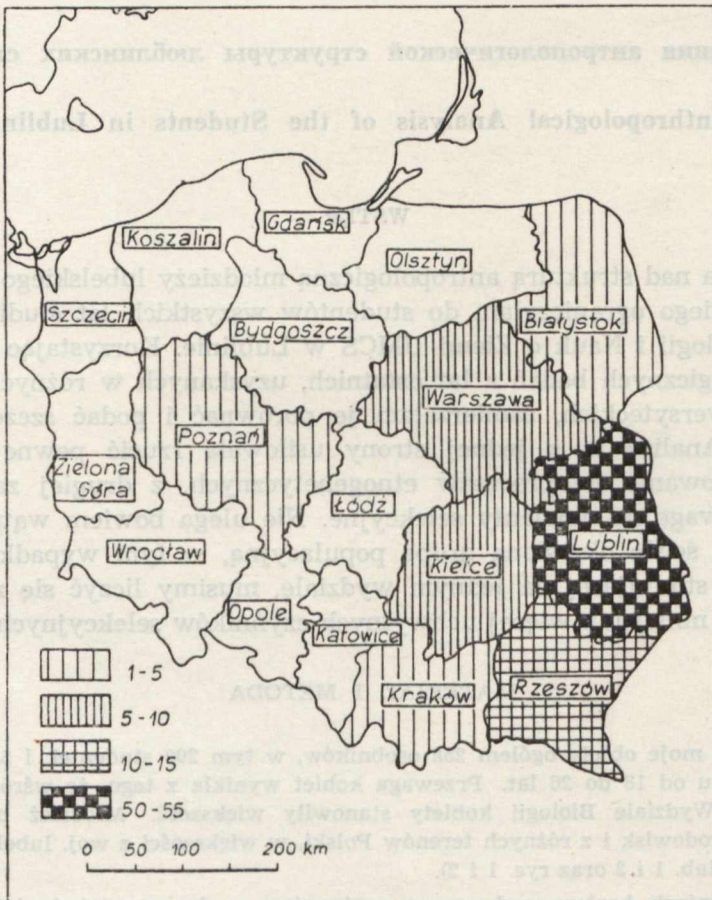
MATERIAŁ I METODA

Badania moje objęły ogółem 258 osobników, w tym 200 studentek i 58 studentów w wieku od 18 do 26 lat. Przewaga kobiet wynikała z tego, że wśród studiujących na Wydziale Biologii kobiety stanowiły większość. Młodzież pochodziła z różnych środowisk i z różnych terenów Polski, w większości z woj. lubelskiego — ponad 50% (tab. 1 i 2 oraz ryc. 1 i 2).

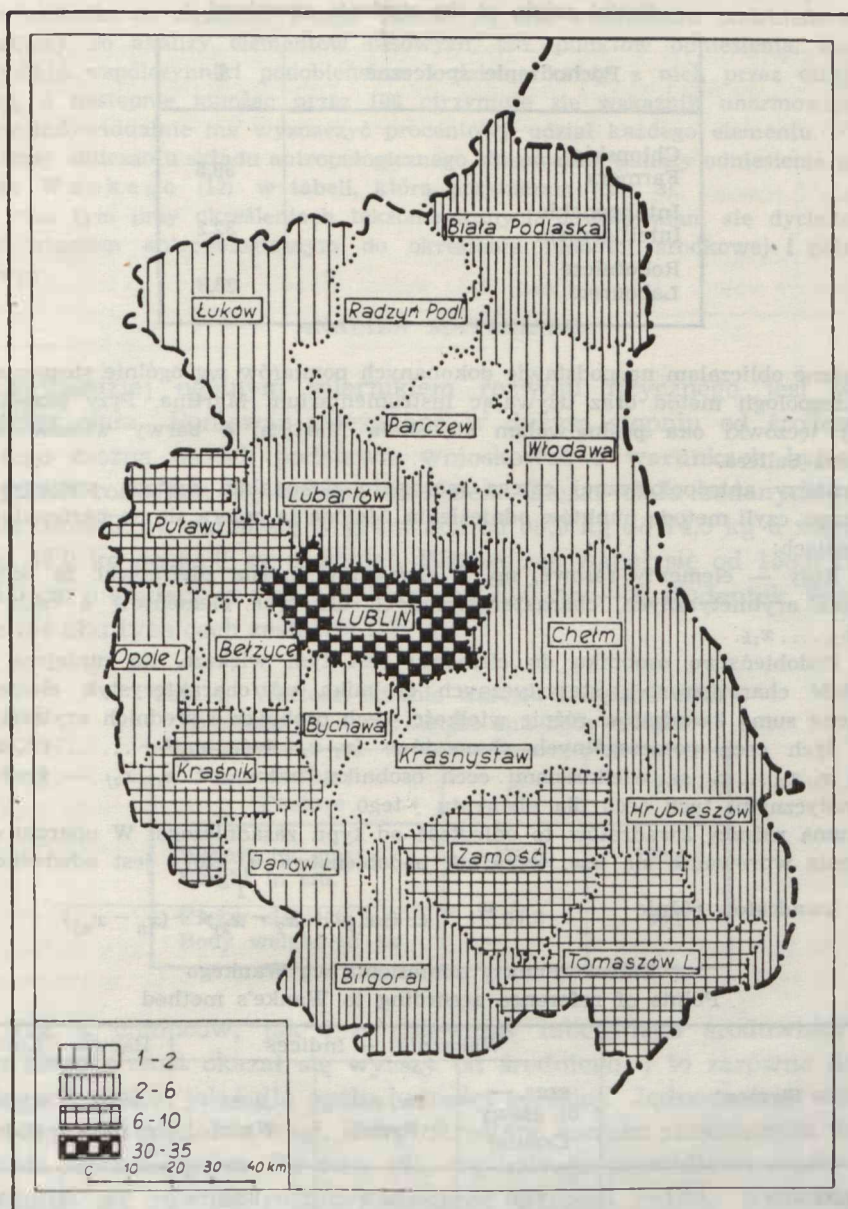
W badaniach brałam pod uwagę następujące cechy: wzrost i ciężar ciała, wskaźnik szerokościowo-długościowy głowy, wskaźnik twarzy całkowity, wskaźnik nosa, barwę oczu, włosów oraz ukształtowanie profilu nosa. Wskaźniki antropo-

Tab. 1. Pochodzenie terytorialne badanych studentów
Origin of the students examined

Województwo Voivodship	N	%
Lublin	140	54,2
Rzeszów	34	13,2
Kielce	21	8,1
Warszawa	16	6,2
Białystok	10	3,9
Kraków	11	4,2
Poznań	2	0,9
Tereny ZSRR	24	9,3

Ryc. 1. Pochodzenie studentów z poszczególnych województw Polski w %%
Origin of the students from particular voivodships, in percentage

Ryc. 2. Pochodzenie studentów z poszczególnych powiatów województwa lubelskiego w %

Origin of the students from particular counties (powiaty) of the Lublin voivodship, in percentage

Tab. 2. Pochodzenie społeczne badanych studentów
Social origin of the students examined

Pochodzenie społeczne	%
Chłopskie Farmers	39,5
Inteligenckie Intelligentsia	32,2
Robotnicze Labourers	28,3

metryczne obliczałam na podstawie dokonanych pomiarów wg ogólnie stosowanych w antropologii metod oraz używając instrumentarium Martina. Przy określaniu barwy tęczówki oka posługiwałam się skalą Martina, a barwy włosów skalą Fischera-Sallera.

Analizy antropologicznej całego materiału dokonałam metodą aproksymacji Wankego, czyli metodą punktów odniesienia. Metoda ta opiera się na następujących założeniach:

1. Rasy — elementy rasowe, np. k elementów można zdefiniować za pomocą średnich arytmetycznych, charakterystycznych dla tych elementów n cech, np. $x_{11}, x_{12}, \dots, x_{1k}$.

2. Podobieństwo osobnika do elementu jest tym większe, im mniejsza jest odległość charakterystyk statystycznych osobnika od charakterystyk elementu, mierzona sumą kwadratów różnic wielkości cech osobnika i średnich arytmetycznych tych cech poszczególnych elementów: $(x_1 - x_2)^2 + (x_2 - x_2)^2 + \dots + (x_n - x_n)^2$, gdzie x_1, x_2, \dots, x_n są wielkościami cech osobnika, natomiast x_{1j}, x_{2j} — średnimi arytmetycznymi tych cech dla elementu j -tego.

Suma różnicy kwadratów to odległość od typu zasadniczego. W oparciu o te założenia wprowadza się tzw. wskaźnik podobieństwa w_j , który jest odwrotnością sumy kwadratów różnic

$$w_j = \frac{1}{(x - x_{1j})^2 + (x_2 - x_{2j})^2 + (x_n - x_{nj})^2}$$

Tab. 3. Punkty odniesienia wg Wankego
Points of reference according to Wanke's method

Element	Wskaźniki — Indices			Barwa — Colour	
	szer. — dł. głowy Cranial	tw. cał. Facial	nosa Nasal	oczu of eyes	włosów of hair
Nordyczny Nordic	78,0	89,5	63,0	13	13
Śródziemnomorski Mediterranean	71,5	88,0	63,0	4	4
Armenoidalny Armenoidal	90,0	86,0	57,0	2	2
Laponoidalny Laponoidal	89,0	80,0	72,0	6	4

Im większa jest wartość wskaźnika podobieństwa, tym większe jest podobieństwo osobnika do elementu *j*-tego. Oblicza się tyle wskaźników podobieństwa, ile wzięliśmy do analizy elementów rasowych, tzn. punktów odniesienia. Sumując wszystkie współczynniki podobieństwa i dzieląc każdy z nich przez otrzymaną sumę, a następnie mnożąc przez 100 otrzymuje się wskaźnik unormowany w_j , który indywidualnie ma wyznaczyć procentowy udział każdego elementu.

Przy obliczaniu składu antropologicznego stosowałam punkty odniesienia podane przez Wankęgo (12) w tabeli, którą przytaczam (tab. 3).

Poza tym przy określeniach taksonomicznych posługiwałam się dychotomicznym kluczem antropologicznym do określenia ludności środkowej i północnej Europy.

ANALIZA MATERIAŁU

Najbardziej ogólnym miernikiem rozwoju fizycznego jest wzrost i ciężar ciała. Ponieważ zależą one w dużym stopniu od środowiska, dlatego można na ich podstawie wnioskować o warunkach bytowych, w jakich rozwijała się badana młodzież. Ciężar ciała badanych przeze mnie osobników wahał się w granicach od 58,0 kg do 74,5 kg u mężczyzn i od 47,0 kg do 64,0 kg u kobiet. Wzrost zaś wahał się od 158,0 cm do 184,0 cm u studentów i od 148,0 cm do 170,0 cm — u studentek. Wartości średnie obu tych cech zestawia tab. 4.

Tab. 4. Wartości średnie wzrostu i ciężaru ciała
Average values of height and body weight

Cecha Feature	♂	♀
Wzrost (w cm) Height in cm.	173,0	160,4
Ciężar ciała (w kg) Body weight in kg	67,2	56,0

Tak u chłopców, jak i u dziewcząt lubelskiego środowiska studenckiego wzrost okazał się wyższy od średniego, i to zarówno dla tej kategorii wieku, jak i dla ogółu ludności polskiej. Jednocześnie wystąpił u obojga płci niedobór wagi, który określano szeroko stosowanym wskaźnikiem orientacyjnym Broca (9), wg którego prawidłowy ciężar ciała powinien się równać różnicy: wielkość wzrostu — 100. Niedobór ten wynosił u chłopców 5,8 kg, u dziewcząt zaś — 5,6 kg.

Celem wykrycia ewentualnych różnic w kształtowaniu się cech rozwojowych młodzieży pochodzącej z różnych środowisk społecznych obliczyłam średnie wartości tych cech w poszczególnych grupach (tab. 5).

Wśród studentów najwyższą wartość średnią wzrostu posiada grupa pochodzenia chłopskiego. Jednocześnie, co należy szczególnie podkreślić,

jest to jedyna w badanym materiale grupa nie wykazująca niedoboru wagi.

Nie stwierdzono istotnych różnic pomiędzy wzrostem studentów pochodzących ze środowiska inteligenckiego i robotniczego, natomiast przy porównaniu tych grup zauważono różnice w niedoborze wagi: w środowisku inteligenckim wynosił on 6,5 kg, a w robotniczym był jeszcze większy i równał się 8,9 kg.

Tab. 5. Wartości średnie wzrostu i ciężaru ciała wg pochodzenia społecznego
Average values of height and body weight correlated with social origin

Środowisko społeczne Social milieu	♂		♀	
	Wzrost Height	Ciężar ciała Body weight	Wzrost Height	Ciężar ciała Body weight
Chłopskie Farmers	174,2	74,3	161,1	57,2
Inteligentkie Intelligentsia	171,2	64,7	167,0	55,7
Robotnicze Labourers	171,5	62,6	153,1	56,5

Jeżeli chodzi o studentki, to najwyższą średnią wzrostu odznaczała się grupa pochodzenia inteligenckiego. Zwraca tu również uwagę duża różnica średniego wzrostu pomiędzy tą grupą a dziewczętami pochodzenia chłopskiego (6,9 cm) i jeszcze większa w stosunku do środowiska robotniczego (13,9 cm).

Bardzo wyraźny był u kobiet niedobór wagi w środowisku inteligenckim (3,9 kg), mniejszy w środowisku chłopskim (1,3 kg), natomiast w środowisku robotniczym, gdzie średnia wzrostu była najmniejsza, stwierdzono nawet pewną nadwyżkę wagi, a mianowicie 3,4 kg.

Uzyskane wyniki wskazują na wyraźnie lepsze warunki bytowe młodzieży, która się rozwijała w środowisku wiejskim. Należy tu przypomnieć, że okres intensywnego wzrastania badanych przypadł na lata wojenne, a dojrzewania — na okres powojenny, kiedy warunki ekonomiczne były trudniejsze w mieście niż na wsi. Spośród ludności miejskiej znacznie lepsze warunki rozwojowe miała młodzież w środowisku inteligenckim niż robotniczym.

Pod względem antropologicznym badaną populację najogólniej charakteryzuje szereg średnich wartości zastosowanych wskaźników (tab. 6).

Przy porównywaniu wskaźnika szerokościowo-długościowego głowy zwraca uwagę brak znaczącej różnicy pomiędzy średnimi wartościami

Tab. 6. Wartości średnie wskaźników antropologicznych
Average values of anthropological indices

Wskaźniki Indices	♂	♀	Różnica Difference
Szer. — dł. głowy Cranial index	86,1	86,2	0,1
Morf. twarzy Morphological facial index	82,1	78,8	3,3
Nosa Nasal index	62,4	65,7	3,3

tęgo wskaźnika u mężczyzn i kobiet, chociaż zazwyczaj stwierdza się w populacjach większą krótkogłowość kobiet (ok. 2 jedn.).

Jeżeli chodzi o wskaźnik morfologiczny twarzy oraz wskaźnik nosa, to kobiety okazały się bardziej szerokotwarzowe, co jest zjawiskiem prawidłowym, mieszczącym się w ramach dymorfizmu płciowego.

Przeciętny skład typologiczny badanej populacji, otrzymany metodą punktów odniesienia, przedstawia tab. 7.

Tab. 7. Skład antropologiczny lubelskiej młodzieży studenckiej
wg metody Wankego
Anthropological structure of the Lublin students according to Wanke's method

Komponenta Element %%	♂	♀
Nordyczna Nordic	29,7	31,2
Śródziemnomorska Mediterranean	19,9	20,3
Armeinoidalna Armenoidal	24,9	24,5
Laponoidalna Lapponoidal	25,3	24,0

Z tab. 7 wynika, że w strukturze antropologicznej studentów lubelskich przeważa element nordyczny. Następny co do liczebności jest laponoidalny, a na trzecim miejscu znajduje się armenoidalny. U kobiet zaznacza się nieco większa przewaga elementu nordycznego nad pozostałymi niż u mężczyzn. Element armenoidalny i laponoidalny pozostają prawie w równowadze. Najmniej liczny, zarówno u studentek, jak i u studentów okazał się element śródziemnomorski. Charakterystyczna jest wyraźna jednolitość badanej młodzieży, gdy chodzi o jej skład antropologiczny.

Tab. 8. Skład antropologiczny lubelskiej młodzieży studenckiej
wg metody Orczykowskiej
Anthropological structure of the Lublin students after the Orczykowska key

Komponenta Element %%	♂	♀
Nordyczna Nordic	42,2	37,7
Kromanionoidalna Cromanionoidal	2,5	4,0
Śródziemnomorska Mediterranean	3,5	5,5
Armenoidalna Armenoidal	16,3	16,0
Laponoidalna Lapponoidal	35,5	36,5
Wyżynna Highland element	—	0,3

Z tab. 8 wynika, że wśród mężczyzn przeważa element nordyczny. Następny co do liczebności jest element laponoidalny, a na trzecim miejscu znajduje się element armenoidalny. U kobiet w mniejszym stopniu niż u mężczyzn zaznacza się przewaga elementu nordycznego nad laponoidalnym i armenoidalnym. Udział pozostałych elementów: śródziemnomorskiego, kromanionoidalnego i wyżynnego jest niewielki, nie przekracza 5,5%, przy czym elementu wyżynnego jest zaledwie 0,3%.

Tab. 9. Porównawcze zestawienie składów antropologicznych
wg Wankego i wg Orczykowskiej
A comparison of the anthropological structure according to the Wanke's method
and Orczykowska key

Komponenta Element %%	Skład przeciętny Average structure		Skład wg Orczykow- skiej The structure accord- ing to the Orczykow- ska key	
	♂	♀	♂	♀
Nordyczna Nordic	29,7	31,2	42,2	37,7
Śródziemnomorska Mediterranean	19,9	20,3	3,5	5,5
Armenoidalna Armenoidal	24,9	24,5	16,3	16,0
Kromanionoidalna Cromanionoidal	—	—	2,5	4,0
Wyżynna Highland element	—	—	—	0,3

Skład antropologiczny studentów lubelskich w ujęciu Orczykowskiej wykazuje jeszcze silniejsze wpływy nordyczne niż to przedstawia skład przeciętny. Jaskrawiej wystąpił również udział komponenty laponoidalnej, zwłaszcza wśród kobiet. Ogólnie powiedzieć można, iż na pierwsze miejsce wysuwa się element nordyczny i laponoidalny i z tego powodu oczekiwać możemy najliczniejszego występowania typu subnordycznego wśród badanej populacji.

Skład antropologiczny studentów lubelskich określony wg metody Wankego porównałam z danymi Górnego (6) dla poszczególnych powiatów woj. lubelskiego. Do porównania wybrałam te powiaty, z których pochodziła znaczna liczba badanych studentów.

Tab. 10. Porównawcze zestawienie składu antropologicznego studentów lubelskich z danymi Górnego

Anthropological structure of the Lublin students compared with the data by Górny

Powiat County	Komponenta — Element %			
	Nordyczna Nordic	Śródziemnomorska Mediterranean	Armeno- idalna Armenoidal	Lapono- idalna Lapponoidal
Lublin (miasto — town)	28,8	19,3	19,9	32,0
Lublin (powiat — county)	33,0	18,2	18,3	30,5
Puławy	31,0	18,8	19,0	31,2
Kraśnik	29,9	16,7	19,1	34,3
Zamość	27,8	16,9	19,8	35,5
Tomaszów Lubelski	28,1	19,4	20,2	32,3
BIOLOGIA UMCS BIOLOGY at MARIA CURIE-SKŁODOWSKA UNIVERSITY	29,7	19,9	24,9	25,3

Udział elementu nordycznego w składzie młodzieży lubelskiej jest mniejszy niż w powiatach lubelskim i puławskim. W porównaniu z pozostałymi powiatami nie wystąpiły znaczące różnice. Charakterystyczna jest nadwyżka elementu śródziemnomorskiego, szczególnie w porównaniu z powiatami Kraśnik i Zamość. Element armenoidalny wykazuje wyższą wartość w porównaniu ze wszystkimi grupami.

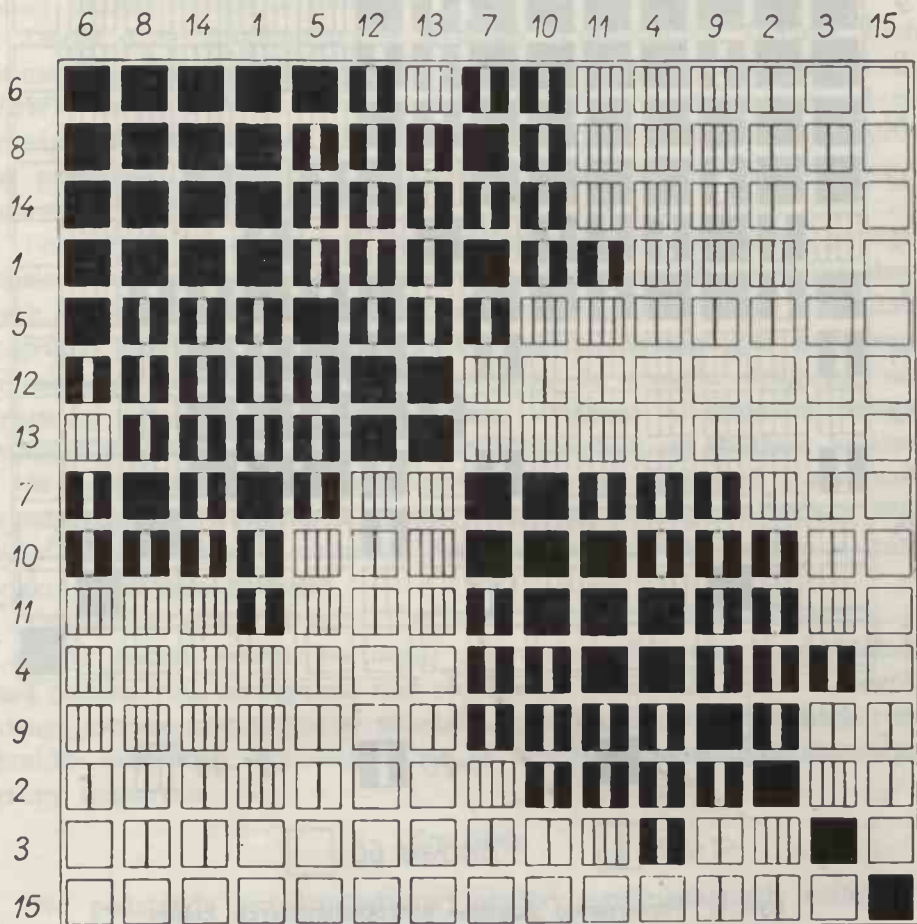
Komponenta laponoidalna wykazuje wyższą wartość we wszystkich populacjach podanych przez Górnego. Ogólnie można powiedzieć, iż skład antropologiczny studentów lubelskich różni się od składów Górnego. Charakterystyczny jest tu znacznie większy udział elementu armenoidalnego i śródziemnomorskiego i mniejszy elementu laponoidalnego (tab. 10).

Tab. 11. Zestawienie serii składów porównawczych
A list of the anthropological structures compared

L.p.	Kierunek studiów (Institute of Technology)	♂				♀					
		Nordycz- ny Nordic	Sródziem- nomorski Mediterranean	Armenol- dalny Armenoid	Formacja Formation	Laponol- dalny Laponoid	Nordycz- ny Nordic	Sródziem- nomorski Mediterranean	Armenol- dalny Armenoid	Formacja Formation	Laponol- dalny Laponoid
1	Politechnika (Institute of Technology)	34,1	19,3	19,9	26,7	alh	35,1	20,5	23,5	20,8	alh
2	WSH (High School of Commerce)	29,3	16,8	19,8	34,1	lah	31,4	20,0	23,4	25,2	alh
3	PWSSP (State Secondary School of Fine Arts)	31,7	19,4	12,9	36,0	lae	27,2	16,7	16,0	40,1	lae
4	WSWF (High School of Physical Training)	30,4	19,9	16,9	32,8	lae	36,7	20,0	25,0	18,3	abe
5	Medycyna (Medicine)	37,2	19,5	20,7	26,2	alh	35,4	18,8	22,8	23,0	ahl
6	Stomatologia (Stomatology)	35,9	18,2	19,4	26,5	alh	36,2	19,5	22,7	21,6	ahl
7	Farmacja (Pharmacy)	32,0	20,1	19,9	28,0	ae	33,5	19,1	23,1	23,4	alh
8	Prawo (Law)	33,9	18,7	19,9	27,5	alh	36,2	18,4	21,3	23,1	alh
9	Rośnictwo Agriculture	28,4	19,3	21,0	31,3	lah	35,7	19,0	22,9	22,4	ahl
10	Humanistyka (Humanistics)	31,6	18,7	19,9	29,8	alh	36,1	19,5	22,3	22,1	ahl
11	Mat-Fiz-Chem. (Mathematics- Physics and Chemistry)	31,6	18,4	18,6	31,4	alh	34,2	19,7	20,9	25,2	alh
12	Przyroda (Natural Sciences)	37,9	18,4	20,7	23,0	alh	36,5	19,1	23,0	21,3	ahl
13	Weterynaria (Veterinary Medicine)	37,1	19,6	19,1	24,2	alh	34,2	21,0	25,8	19,0	abe
14	Chemia Techniczna (Technological Chemistry)	33,9	20,3	19,2	26,6	alh	37,0	20,1	24,9	18,0	abe
15	BIOLOGIA UMCS BIOLOGY at UMCS	29,7	19,9	24,9	25,3	alh	31,2	20,3	24,5	24,0	ahl

Skład antropologiczny młodzieży lubelskiej określony wg Wankego porównałam ze składami antropologicznymi młodzieży wrocławskiej (tab. 11).

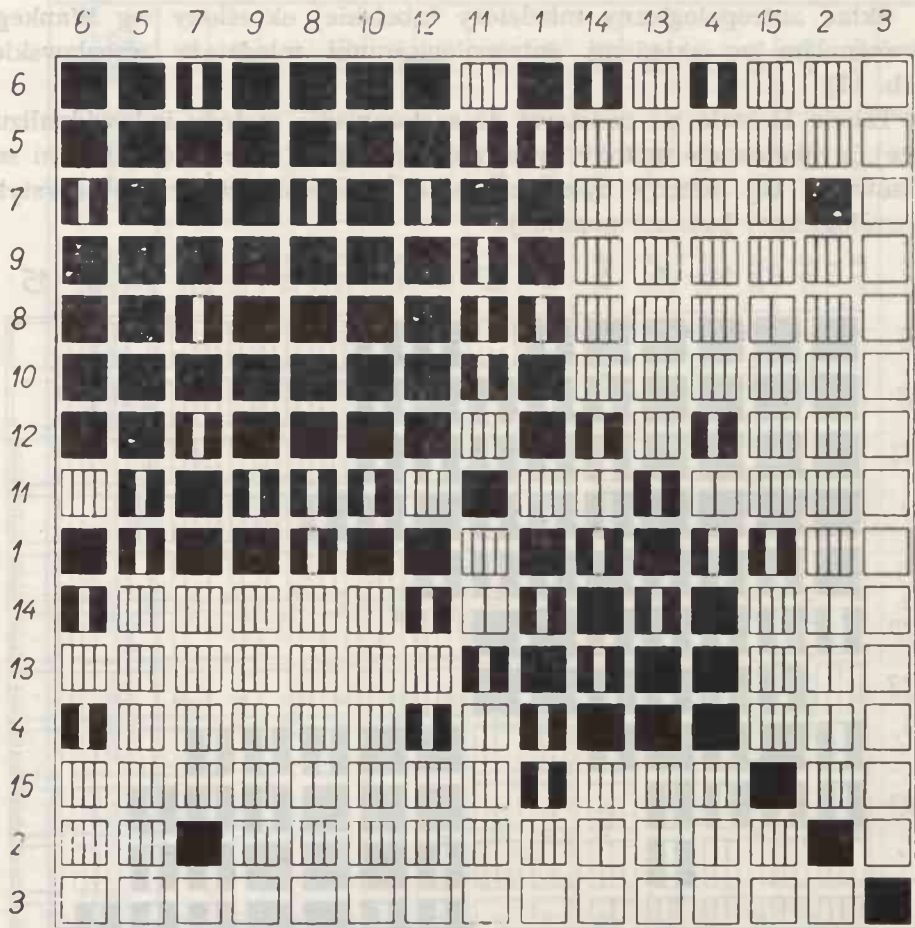
Tabela 11 stała się podstawą do zastosowania metody indywidualizującej, a mianowicie metody kwadratów różnic Henzla (8). Celem zastosowania tej metody było uzyskanie najogólniejszej charakterystyki morfologicznej badanej populacji.

$\Sigma \Delta^2$ 0-10 ■ 11-20 ▨ 21-40 ▨▨

41-60 ▨▨ ponad 60 □

Ryc. 3. Porównanie składów antropologicznych mężczyzn
A comparison of the anthropological structures of men

Ryc. 4. Porównanie składowych antropologicznych kobiet
 A comparison of the anthropological structures of women

Jak widać na załączonych diagramach (ryc. 3, 4), zróżnicowanie morfologiczne badanej populacji jest większe wśród kobiet niż wśród mężczyzn. W obu grupach zwraca uwagę wydzielenie się 2 dużych i zwartych zespołów, a obok nich występowanie pojedynczych i słabo związanych z nimi grup.

Zespół pierwszy (obejmujący 8 wydziałów: Stomatologia, Medycyna, Farmacja, Rolny, Prawo, Humanistyka, Przyroda, Mat.-Fiz.-Chem. — u kobiet i 7 wydziałów: Stomatologia, Prawo, Chemia Techniczna, Politechnika, Medycyna, Przyroda i Weterynaria — u mężczyzn), wyraźnie większy i bardziej spoisty wśród kobiet cechuje się znaczną przewagą elementu nordycznego nad pozostałymi. Element laponoidalny i armenoidalny pozostają w równowadze. Element śródziemnomorski jest najmniej licznie reprezentowany.

Zespół drugi (obejmujący 4 wydziały: Politechnika, Chemia Techniczna, Weterynaria, WSWF wśród kobiet i 4 wydziały: Mat.-Fiz.-Chem., WSWF, Rolny i WSH wśród mężczyzn), który w odróżnieniu od poprzedniego jest bardziej zwarty w populacji męskiej, charakteryzuje się przewagą komponenty laponoidalnej nad nordyczną, przy czym przewaga ta jest niezbyt duża.

Poza tymi zasadniczymi 2 zespołami, stanowiącymi w pewnym sensie morfologiczny trzon badanej populacji, znalazło się kilka drobnych zespołów. I tak, w grupie mężczyzn wyodrębniły się dodatkowo 3 grupy. Pierwsza (Farmacja, Humanistyka), wykazująca nawiązania do zespołu pierwszego i jeszcze większe do zespołu drugiego, oraz druga grupa (WSH i PWSSP) luźno związana z zespołem drugim. Ponadto jako zupełnie odrębna grupa wyodrębniły się studenci lubelscy.

W populacji kobiecej, poza omówionymi już głównymi 2 zespołami, wyodrębniły się również 3 grupy, z których Biologia UMCS i WSH były luźno związane z zespołem drugim, a całkowicie izolowane stanowisko zajmowała PWSSP.

Odrębność grupy drugiej i trzeciej, zarówno wśród mężczyzn, jak i wśród kobiet, polega na dużej przewadze elementu laponoidalnego nad pozostałymi, szczególnie nad elementem armenoidalnym. Szczególną uwagę zwraca fakt różnic w składzie antropologicznym studentek i studentów lubelskich, wyrażający się w bardziej izolowanym stanowisku grupy mężczyzn.

WNIOSKI

Na podstawie przeprowadzonej analizy zgromadzonych materiałów stwierdzam, co następuje:

1. Studenci i studentki lubelskiego środowiska charakteryzują się wzrostem wyższym od średniego, wskazuje na to działanie pewnego czynnika selekcyjnego przy zdobywaniu średniego i wyższego wykształcenia.

2. Zależność pomiędzy wzrostem i ciężarem ciała a warunkami bytowymi badanej młodzieży ujawniła się przede wszystkim w najwyższym wroście oraz braku niedoboru wagi u studentów pochodzenia

chłopskiego. Świadczy to o istotnie lepszych warunkach bytowych w okresie dojrzewania i rozwoju, przypadającym na lata wojny i lata bezpośrednio powojenne. Największe niedobory wagi zauważono wśród studentów pochodzenia robotniczego, co wiąże się niewątpliwie z sytuacją materialną. Jeżeli chodzi o studentki, to najwyższy wzrost miały dziewczęta ze środowiska inteligenckiego, natomiast zaskakująco niska była średnia wzrostu dziewcząt ze środowiska robotniczego.

3. Znacznie większe różnice wśród dziewcząt niż wśród mężczyzn z różnych środowisk społecznych wskazywać mogą na większą wrażliwość ustroju żeńskiego w okresie jego rozwoju na zespół warunków bytowych.

4. Kształtowanie się 2 cech rozwojowych — w tym wypadku wzrostu i ciężaru ciała — okazało się niezależne od siebie. I tak, najwyższe dziewczęta (ze środowiska inteligenckiego) posiadają najniższą wagę, co wskazuje na smukłość ogólnej budowy ciała przy słabym stosunkowo rozwoju umięśnienia.

5. Pod względem antropologicznym obie grupy, męska i żeńska, okazały znaczną jednorodność. Ich wspólną cechą charakterystyczną była przewaga elementu nordycznego nad laponoidalnym, przy czym u kobiet przewaga ta była wyraźniejsza. Spośród dalszych 2 elementów — śródziemnomorskiego i armenoidalnego — silniejsze okazały się wpływy elementu armenoidalnego.

6. Na tle struktury antropologicznej wybranych powiatów województwa lubelskiego studenci wyróżniają się wyraźnie mniejszym odsetkiem elementu laponoidalnego i większym odsetkiem elementu armenoidalnego.

7. W porównaniu z innymi grupami studenckimi, badanymi we Wrocławiu, studenci lubelscy zajmują pod względem swojej struktury antropologicznej stanowisko wyraźnie izolowane, dzięki stosunkowo niższemu odsetkowi elementu nordycznego oraz wyższemu odsetkowi elementu armenoidalnego.

PIŚMIENNICTWO

1. Czekanowski J. i in.: Człowiek, jego rasy i życie. Warszawa 1938.
2. Czekanowski J.: Człowiek w czasie i przestrzeni. Warszawa 1934.
3. Dąbbski J.: Badania antropologiczno-serologiczne nad studentami Uniwersytetu Warszawskiego. Przegl. Antrop., t. XVI, Poznań 1950.
4. Grzesiecka B.: Struktura antropologiczna studentek wyższych uczelni miasta Poznania. Przegl. Antrop., t. XXVIII, Poznań 1962.
5. Godycki M.: Zarys antropologii. Warszawa 1956.
6. Górny S.: Terytoria antropologiczne środkowej i wschodniej Polski. Materiały i prace antropologiczne. Wrocław 1961.

7. Grossner H.: Analiza antropologiczna studentów wrocławskich. Materiały i prace antropologiczne. Wrocław 1961.
8. Henzel T.: Metoda różnic i metoda kwadratów różnic. Poznań 1953.
9. Jasicki B. i in.: Zarys antropologii. Warszawa 1962.
10. Kriesel G.: Struktura antropologiczna studentów Uniwersytetu Poznańskiego w latach 1945—1955. Przegl. Antrop., t. XXVIII, Poznań 1962.
11. Orczykowska Z.: Próba skonstruowania klucza antropologicznego na podstawie klasyfikacji Michalskiego. Przegl. Antrop., t. XXII, Wrocław 1956.
12. Wanke A.: Charakterystyka antropologiczna studentów wyższych uczelni wrocławskich w latach 1947—48. Przegl. Antrop., t. XIX, Poznań 1953.
13. Konferencja antropologiczna w sprawie metod taksonomicznych. Przegl. Antrop., t. XIX, Poznań 1953.

РЕЗЮМЕ

Автор занялся исследованием антропологической структуры молодежи люблинского академического центра. Обследованы были студенты факультета Биологии Университета Марии Кюри-Склодовской в Люблине — 258 лиц, в том числе 200 студенток и 58 студентов. В исследованиях принимались во внимание районное и общественное происхождение, рост и вес тела, головной указатель, полный лицевой указатель, носовой указатель, пигментация глаз и волос, а также формирование профиля спинки носа.

Исследованная молодежь происходила из разных районов Польши, в большинстве случаев из люблинского воеводства — свыше 50%. Районное происхождение представлено на таблице 1 и на двух картограммах (рис. 1 и 2).

Чтобы изучить физическое состояние молодежи рассмотрено минимальные и максимальные величины а также средние арифметические роста и веса тела в зависимости от общественной среды. Установлено, что и у мужчин и у женщин рост оказался вышесредним как для категории возраста, так и для всего польского населения. Одновременно установлено недобор веса тела у обоих полов.

Антропологический анализ был проведен по методу точек отнесения Ванке и по антропологическому распределителю Орчиковской. Антропологическая структура исследуемой молодежи характеризуется сильным влиянием северной и лапоноидной рас, причем у женщин отмечается численный перевес лапоноидной расы.

Антропологический состав люблинской молодежи, вычисленный по методу Ванке, был сравнен с составом других групп студентов* при применении метода квадратов наименьших разниц Че-

* 1 — Политехнический институт, 2 — Высшая коммерческая школа, 3 — Государственная высшая художественная школа, 4 — Институт физической культуры, 5 — Медицинский факультет, 6 — Стоматологический фа-

кановского. Диаграммы (рис. 3 и 4) иллюстрируют морфологическую дифференциацию исследуемой популяции. Эта дифференциация является более высокой среди женщин, чем среди мужчин. В обеих группах обращает внимание выделение двух больших, тесно связанных комплексов, а наряду с ними наличие единичных, слабо связанных с ними групп.

Первый комплекс (охватывающий студентов восьми факультетов: 6, 5, 7, 9, 8, 10, 12, 11 у женщин и семи факультетов: 6, 8, 14, 1, 5, 12, 13 у мужчин), более большой и более плотный среди женщин, характеризуется значительным перевесом северной расы в сравнении с прочими. Лапоноидная и арменоидная расы остаются в равновесии, а средиземноморская раса появляется в наименьшем количестве.

Второй комплекс (в состав которого входят четыре факультета: 1, 14, 13, 4 среди женщин и 11, 4, 9, 2 среди мужчин), который в отличие от предыдущего является более плотным в мужской популяции, характеризуется превосходством лапоноидной расы над северной, причем этот перевес является не слишком большим.

Кроме этих двух основных комплексов, составляющих в некотором смысле морфологический остов исследуемой популяции, проявилось еще несколько более незначительных комплексов. Так, в группе мужчин выделились добавочно три комплекса. Один проявляющий некоторую связь с первым, и еще сильнейшую связь со вторым комплексом (7, 10), и другой комплекс, слабо связанный со вторым комплексом (2, 3). Сверх того, как совершенно выделенная группа, обнаружился комплекс люблинских студентов.

В женской популяции, кроме двух уже обсужденных главных комплексов, выделились тоже три группы, из которых две группы (15, 2) слабо связаны с комплексом вторым, а совершенно изолированное положение занимает группа 3.

Обособленность второго и третьего комплексов, как среди мужчин, так и среди женщин, заключается в большом превосходстве лапоноидной расы в сравнении с прочими, особенно с арменоидной расой.

Обращает особое внимание факт разниц в антропологическом составе люблинских студенток и студентов, выражающийся в более изолированном положении группы мужчин.

культет, 7 — Фармацевтический факультет, 8 — Юридический факультет, 9 — Агрономический факультет, 10 — Гуманистический факультет, 11 — Мат.-физ.-химический факультет, 12 — Биологический факультет, 13 — Ветеринарный факультет, 14 — Техническая химия, 15 — Биологический факультет УМКС.

SUMMARY

The aim of the paper was an anthropological analysis of the Lublin students. The investigations included 258 students, 200 women and 58 men. During the investigations the following anthropological features were taken into consideration: regional and social origin, height and body weight, cranial, facial, and nasal indices, colour of eyes, hair, and the shape of the nose profile. The students came from all parts of Poland, but the majority of them (more than 50 percent) were inhabitants of the Lublin voivodship. Table I and Figs. 1 and 2 show which parts of the country the students came from.

In order to examine the physical condition of the students average values with regard to height and body weight, with some possible deviations from them, were correlated with the social milieu. The average values concerning the height, both in men and women, were found to be higher for that group age as well as for the Polish population in general. It was also found that the examined individuals were underweight. The analysis was carried out by means of the *Orczykowska* key and by the method of *Wanke's* points of reference. With regard to the Lublin students Nordic and Lapponoidal elements were found to dominate, the latter being more pronounced in women. The anthropological structure of the Lublin students estimated by the *Wanke's* method was correlated with the structure of other groups from other parts of the country by the application of the method of squares of difference. Figures 3 and 4 present the morphological differentiation of the population examined. The differentiation was found to be more pronounced in women. There were distinguished two large cohesive groups aside from the existence of some single subgroups loosely connected with the two large ones. Group I was represented by female students from eight faculties: 6, 5, 7, 9, 8, 10, 12, 11 (Table 11), and by men from seven faculties: 6, 8, 14, 1, 5, 12, 13 (Table 11). Group I was distinctly larger and more cohesive among the women; the predominance of the Nordic element in it is characteristic. The Lapponoidal and Armenoidal elements were equally represented. The Mediterranean element was the least. Group II was represented by women from faculties: 1, 14, 13, 4, and by men from faculties 11, 4, 9, 2. It was more cohesive among men when compared with Group I. Here the Lapponoidal element prevailed over the Nordic element; the difference was slight. Apart from these two large groups constituting, to a certain degree, the morphological core of the population examined, there were some small subgroups of which three might be distinguished in the group of men. One subgroup showed relationship to Group I and even

much stronger affinity to Group II (Table 11, faculties 7, 10). Another subgroup was loosely connected with Group II (Table 11, faculties 2, 3). The subgroup of the Lublin students constituted a separate unit.

In the group of women, apart from the two groups discussed above, there might be distinguished three classes of which two were loosely connected with Group II. Students of the State Secondary School of Fine Arts constituted a separate unit (numbered 3 in Table 11).

The distinction of the second and third groups, both among women and men, consisted in a great prevalence of the Lapponoidal element over the remaining elements, especially over the Armenoidal element.

Attention should be paid to the difference in the anthropological structure of the female and male students of Lublin. Here the men constituted a separate unit.